

Arkiv Nyt

Oktober 1997

Simon "Vakker" Jacobsen, husmand i Sep-
strup Se side 9

Bestyrelse og udvalg
Side 2

**Ekstraordinær general-
forsamling**
Side 3

Forslag til nye vedtægter
Side 4

Møder og arrangementer
Side 5

Nye og gamle bøger
Side 6, 7

Vandalisme
Side 8

Røverkulen ved Herrup
Side 10

Stærk medicin
Side 11

Vinderup Egnshistoriske Forening

Egnshistorisk Arkiv,
Vinjes Torv 1
7830 Vinderup
Tlf. 97 44 29 98

Åbningstider:

Tirsdag	15.00 - 17.00
Onsdag	15.00 - 17.00
Torsdag	9.00 - 17.00

Bestyrelsen

Formand

Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel

Tlf. 97 44 80 98

Næstformand og sekretær

Gunnar Hallum, Søvejen 24, Herrup

Tlf. 97 45 22 27

Kasserer

Jens Peder Hedegård, Solparken 2, Vinderup

Tlf. 97 44 19 60

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Arne Christensen, Lindbjergvej 8, Handbjerg

Tlf. 97 46 14 44

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup

Tlf. 97 44 21 54

Suppleanter:

Søren Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Mads Bøge, Skrænten 8, Sevel

Tlf. 97 44 82 68

Ejnar Buhrkal, Vindelevgaard 79, Vinderup

Tlf. 97 44 20 05

Faste udvalg

Arkivudvalg

Fmd. Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel

Tlf. 97 44 80 98

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, Vinderup

Tlf. 97 44 21 54

Bodil Frederiksen, Birkevej 9, Vinderup

Tlf. 97 44 19 90

Mødeudvalg

Fmd. Jens Peder Hedegård, Solparken 2, Vinderup

Tlf. 97 44 19 60

Arne Christensen, Lindbjergvej 8, Handbjerg

Tlf. 97 46 14 44

Christian Vestergaard, Sevelvej 38, Vinderup

Tlf. 97 44 10 63

Søren Møller, Pilevang 1, Sevel

Tlf. 97 44 84 41

Daglig leder

Jette Guldhammer, Nautrupvej 27, Sevel

Tlf. 97 44 81 72

Arkiv Nyt

Udgives af Vinderup Egnshistoriske

Forening, Vinjes Torv 1, Tlf. 97442998

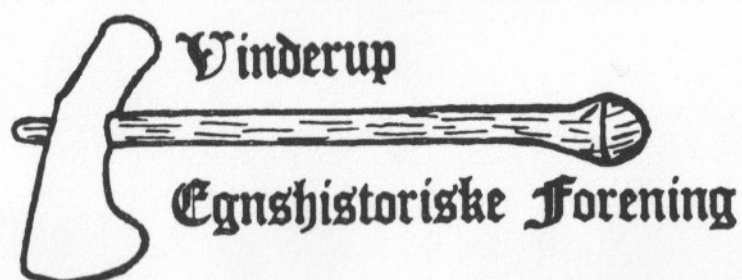
Redaktør: Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4,

7830 Vinderup

Tlf. 97442154

Alle bidrag til bladet sendes til ovennævnte eller Arkivet.

Udkommer 2 gange årligt, April-Maj og September-Oktober.

Til medlemmerne.

Denne sommer indgår i historien som den varmeste sommer i over hundrede år. På Arkivet kunne det også mærkes på besøgstallet når termometeret sneg sig op mod de 30 grader. Det må dog tilføjes at sommerudstillingen i hele perioden blev godt besøgt og mange gav udtryk for, at det var en god udstilling. Jeg vil gerne her rette en stor tak til alle som var med til at arrangere de forskellige udstillinger der kunne ses på Arkivet.

Som det ses andetsteds i bladet holder vi en ekstraordinær generalforsamling i november.

Jeg vil her gerne begrunde dette:

I 1985 indgik Vinderup Egnshistorisk Arkiv et økonomisk samarbejde med Holstebro museum; det byggede på en museumslov, der betød, at der kunne gives statstilskud på 40% af de ikke statslige tilskud. Dette indebar, at Arkivet kunne få flere penge at arbejde med og det har medvirket til, at vi i dag har et godt udbygget lokal Arkiv.

Samarbejdet betød også at regnskabet blev overtaget og ført af museet, altså at også Egnshistoriske Forenings regnskab bliver ført samme sted. Egnshistoriske Forenings regnskab indbefatter kontingenter, gaver og bidrag; penge som udelukkende går til de ting som vi arrangerer i foreningen og altsammen penge som ikke er tilskudsberettiget.

Derfor vil bestyrelsen foreslå at det bliver skilt ad, således at det udelukkende bliver driften af Arkivet som forbliver sammen med museet og dets regnskab.

Det medfører så, at der skal være to bestyrelser, een for Vinderup Egnshistoriske Forening, og een for Vinderup Egnshistoriske Arkiv.

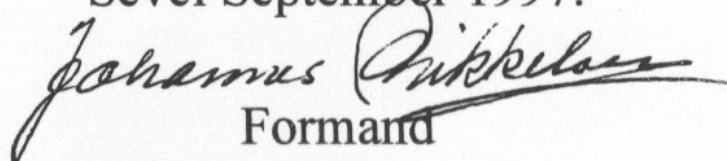
Bestyrelsen har udarbejdet forslag til ændringer af vedtægter som vil blive forelagt på generalforsamlingen i november. Vi håber at vore medlemmer vil møde talstærkt op denne aften.

Foreningen har omkring 150 medlemmer og det er et godt fundament for driften af foreningens aktiviteter. Vinderup kommune betaler driften af Arkivet, dertil kommer så statstilskud på ca. 40%.

Arkivet er igen startet efter sommerferien og vi er nu klar til at modtage alle som ønsker at gøre brug af vore arkivalier og som sædvanligt vil Jette være behjælpelig i vore åbningstider.

Vi har også møderækken klar for vinteren, hertil er alle som sædvanligt velkomne. Der skal også her mindes om vores populære mandag-aftener; da bliver mange emner vendt og der bliver fundet frem til billeder og bøger af forskelligt art.

Sevel September 1997.

Formand

Bestyrelsens forslag til nye vedtægter:

Tilføjelserne i forhold til bestående love er skrevet med *kursiv*.

Desuden er der i forslaget slettet enkelte ord, der kunne give anledning til tvivl om tolkningen af lovene.

- §1. Foreningens navn er: **Vinderup Egnshistoriske Forening.**
- §2. Foreningens formål er:
 - a. Ved møder, ture og oplysningsvirksomhed at virke for større kendskab til vor egns historie.
 - b. At forestå driften af det lokalhistoriske arkiv i Vinderup i *samarbejde med Holstebro Museum og i overensstemmelse med arkivloven. Retningslinier for driften udformes af bestyrelsen.*
- §3. Foreningens virkeområde er Vinderup Kommune.
- §4. Bestyrelsen nedsættes med 7 medlemmer og 2 *suppleanter*, der vælges for 2 år ad gangen, således at 3 medlemmer og 1 *suppleant* afgår på lige årstal og 4 medlemmer og 1 *suppleant* på ulige årstal.
Bestyrelsen vælger selv formand, kasserer og sekretær.
Afgørelser træffes normalt ved simpelt stemmeflertal. *Ved stemmelighed er formandens stemme afgørende.*
- §5. Bestyrelsen nedsætter udvalg i det omfang det er nødvendigt.
- §6. Generalforsamlingen er højeste myndighed.
Afgørelser træffes ved simpelt stemmeflertal.
Den ordinære generalforsamling holdes i marts måned og indkaldes med mindst 14 dages varsel.
Indkomne forslag skal være bestyrelsen i hænde mindst 8 dage før generalforsamlingen.
Generalforsamlingen fastsætter det årlige kontingent.
- §7. *Bestyrelsen skal indkalde til ekstraordinær generalforsamling, når mindst 1/5 af medlemmerne skriftlig anmoder derom.*
Anmodningen skal være vedlagt en dagsorden.
Den ekstraordinære generalforsamling skal indkaldes med mindst 14 dages varsel og vedlagt dagsorden.
Forslag til den ekstraordinære generalforsamling skal være bestyrelsen i hænde mindst 8 dage før generalforsamlingen.
- §8. *Foreningen fører sit eget regnskab adskilt fra arkivets regnskab.*
Regnskabsåret er fra 1. januar til 31. december.
Der vælges 2 revisorer, 1 afgår på lige årstal og 1 på ulige årstal.
- §9. Vedtægtsændringer kan ske på enhver generalforsamling, dog kun når mindst 2/3 af de mødte, stemmeberettigede stemmer for forslaget.
- §10. Skulle foreningen ophøre, skal foreningens på den tid siddende bestyrelse træffe afgørelse med hensyn til foreningens ejendom og midler.

Møder, arrangementer, ture m.m.	
Onsdag d. 22. Oktober kl. 19.30	Forstander på Handbjerghus Johan Johansen fortæller om Handbjerghus. Medbring kaffe. Mødested: Handbjerghus
Onsdag d. 5. November kl. 19.30	Ekstraordinær generalforsamling. Se nærmere side 2 og 3. Derefter fortæller Christian Vestergaard om Vinderup Brandvæsen. Medbring kaffe.
Onsdag d. 10. December kl. 19.30	Forhenværende skoleinspektør Kaj Jensen, Ryde læser og fortæller. Derefter synger vi. Medbring kaffe.
1998	
Onsdag d. 28. Januar kl. 19.30	Museumsinspektør Lis Helles Olesen fortæller om oldtidsfund her på egnen. Medbring kaffe.
Onsdag d. 12. Februar kl. 19.30	Viktor Hedegaard fortæller om RAKKEREN DANIEL NAR fra Borbjerg. Medbring kaffe.
Onsdag d. 18. Marts kl. 19.30	Generalforsamling. Medbring kaffe.
Onsdag d. 22. April kl. 19.30	Vi hører om arbejdet i brunkullene under krigen 1940-45 og senere. Medbring kaffe.

Mandag aften.

Ud over de nævnte møder er arkivet næsten hele året åbent mandag aften fra kl. 19.00 til ???.

Der er ingen dagsorden, vi studerer de ting der interesserer os og sludrer. I løbet af aftenen laver Knud Håning kaffe til os.

Ofte er der under kaffen en lille oplæsning af en af deltagerne, der f.eks. beretter om pudsigheder man er truffet på.

Alle er meget velkommen.

Nye lokalhistoriske bøger!

Nogle af vore flittige medlemmer har i lang tid arbejdet på udgivelsen af bøger af lokalhistorisk interesse. I år er der bl.a. udkommet følgende:

“Ryde Sogn 1796 - 1996” af Kaj Jensen og Mads Bøge

Bogen er på mere end 350 sider og giver en meget grundig gennemgang af især kirken og livet omkring den.

Det afspejles også i kapiteloverskrifterne, der er:

1. Ryde kirkes historie indtil 1996	8. Veteraner fra Ryde sogn
2. Præstehistorie	9. Handel og håndværk i Ryde sogn
3. Kirkens medhjælpere	10. Sognefogeder gennem 200 år 1791-1973
4. Vækkelsestid og folkeliv her på egnen	11. Anekdoter omkring hekse og gale i Ryde
5. Præstegårdens og Forpagtergårdens historie	12. Modstandskampen 1940-45
6. Ryde og Stendis skoler	
7. Gårdenes historie	

“Herrup Kirke 75 år” af Gunnar Mundbjerg og Gunnar Hallum

Som titlen siger er bogen udgivet i anledningen af Herrup Kirke's 75 års jubilæum. Den fortæller på over 60 sider baggrunden for, og forløbet af kirkebyggeriet. Også i denne bog er livet i menigheden omkring kirken beskrevet.

Kapitelinddelingen er:

Forord	Indvielsen
Opstart	Hverdagen
Historien	Søgn og hellig
Forudsætningerne	I arbejdstøjet
Behovet	Prædiken
Kirkebyggeriet	I kirkens tjeneste
Det tager sin tid	

Bogsalg på Arkivet.

Ryde Sogn 1796 - 1996	345 Kr
Herrup Kirke 75 år	78,65 Kr
Herrup Skole gennem 90 år	65 Kr
“står om end tårnene falder” (Trandum Kirke)	60 Kr
Af Handbjerg kirke og sogns historie	98 Kr
An Trængsel hinne dreng	50 Kr

Ny 'gammel bog' på Arkivet

Sødalsfolkene.

Hylderne på det lokalhistoriske arkiv i Vinderup er ikke overfyldt med skønlitteratur. Det er også i orden, men nogle enkelte bind med relation til egnen her bør findes.

Indtil for nylig fandtes den ikke, men nu står den der:

Marie Bregendahls "Sødalsfolkene".

Fra jeg var ganske ung læste jeg Jeppe Aakjærs historier fra min hjemegn og blev betaget af hans beskrivelse af befolkningen. Og satte mig for også engang at læse noget af Marie Bregendahl, som trods alt på flere måder stod Jeppe Aakjær nær. Så gik der alligevel næsten en menneskealder, før jeg fik læst "Sødalsfolkene". Forinden havde jeg ved læsning i gamle protokoller og kirkebøger fra Sevel truffet en del af de personer, som Marie Bregendahl fortæller om. At der skulle gå så mange år før jeg fik læst disse historier om Sødalsfolkene, ja, det er jo næsten ligesom det er lagt til rette for een, man skal vide noget i forvejen for at få det rette udbytte af fortællingerne.

Ordene om, at det er lagt tilrette for een, er af Marie Bregendahl lagt i munden på Peter Guldgraver. Han var god som dagen var lang - men fattig. Hans halvbroder, degnen, havde embede, sang i kirken og førte kirkebogen som provsten af og til kom og kikkede i. Degnens sønner skulle på seminarium og alt tegnede til, at de skulle blive "til noget".

Alt dette kunne nu pludselig synke i grus for degnen, ihvertfald ville han miste embedet: hans tjenestepige skulle have et barn og når han til sin tid skulle indføre det uægte barn i kirkebogen og hvem hun udlagde som fader - han **kunne** ikke skrive det. Og provsten ville komme og kikke og pudse brillerne og kikke nøjere efter.

Peter Guldgraver blev hans redning. Han ville jo så gerne hjælpe alle og som degnen sagde og sandt var: han havde jo intet at miste. Og Peter Guldgraver samtykkede: var det ikke næsten ligesom det var lagt tilrette for ham. Degnen måtte da gerne når tiden kom, i kirkebogen indskrive Peter Guldgraver som far til det barn degnens tjenestepige ventede.

Gunnar Hallum

Bogudsalg på Arkivet.

Vi har på Arkivet stadig nogle eksemplarer af arkivar P.K. Hofmansens skrifter om egnen.

'Sevel Sogn' og 'Stubber' koster kun

35 Kr /stk

Vandalisme i Sahl Sogn.

Kristian Knudsen har været en tur i København og der haft lejlighed til at besøge Nationalmuseet.

Her har han bl.a. fået en kopi af et brev fra Hjerl Hansen til M. Mackensprang.

Det fremgår af brevet, at han ikke har høje tanker om vore forgængere her i sognet.

I brevet, der er gengivet her, står der:

Herr Dr. Phil. M. Mackensprang, her.

Jeg har i Dag modtaget en Skrivelse fra Sahl af følgende indhold:

"Man skal hermed tjenstlig meddele Herr Direktør Hansen, at Deres godhedsfulde Tilbud til Sahl Kirke igaar er forelagt Generalforsamlingen, og samme kunde ikke modtages, ogsaa med Hensyn til den gamle Dør."

De vil heraf se, at man ikke alene ikke accepterer mit Tilbud med Hensyn til Spiret, men at man ejheller vil have den gamle Dør opsat. Videre Kommentarer behøves ikke!

Jeg har aldrig set nogen Egn, hvor der begaas større Vandalisme med Hensyn til Nybygninger der opføres. Dette har man for Øje gennem hele Køreturen gennem Vinderup og hvert eneste Sted, hvor der paa Landet i den Egn er bygget en ny Ejendom.

Men vi Danske er jo heldigvis et frit Folk, som har lov til at ødelægge og vansire, hvad vi har lyst til, og naar alt kommer til alt, er denne lille Begivenhed vel ogsaa Udslaget af en Trang til at vise, at hvad vi vil, det vil vi, og at en Mand heldigvis ikke behøver at tage hensyn til nogen af Siderne.

121
H. P. HJERL HANSEN
DIREKTØR

VILLA „SOLBAKKEN“
CARLSBERGVEJ, VALBY
KØBENHAVN

DEN 25. Oktober...
1915.

Herr Dr. phil. M. Mackensprang,
her.

Jeg har i Dag modtaget en Skrivelse fra Sahl af følgende Indhold:

“Man skal herved tjenstlig meddele Herr Direktør Hansen, at Deres godhedsfulde Tilbud til Sahl Kirke igaar er forelagt Generalforsamlingen, og samme kunde ikke modtages, ogsaa med Hensyn til den gamle Dør.”

De vil heraf se, at man ikke alene ikke acceptere mit Tilbud med Hensyn til Spiret, men at man ejheller vil have den gamle Dør opsat. Videre Kommentarer behøves ikke!

Jeg har aldrig set nogen Egn, hvor der begaas større Vandalisme med Hensyn til Nybygninger der opføres. Dette har man for Øje gennem hele Køreturen gennem Vinderup og hvert eneste Sted, hvor der paa Landet i den Egn er bygget en ny

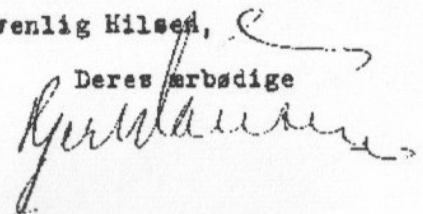
Ejendom.

Men vi Danske er jo heldigvis et frit Folk, som har Lov til at ødelægge og vansire, hvad vi har Lyst til, og naar alt kommer til alt, er denne lille Begivenhed vel ogsaa Udslaget af en Trang til at vise, at hvad vi vil, det vil vi, og at en Mand heldigvis ikke behøver at tage Hensyn til nogen af Siderne.

Idet jeg beklager, at De har haft Ulejlighed af denne Sag med et saa overordentligt negativt Resultat, forbliver jeg

Med venlig Hilsen,

Deres ærbødige

Idet jeg beklager, at De har haft Ulejlighed af denne Sag med et saa overordentligt negativt Resultat, forbliver jeg

Med venlig Hilsen,

Deres ærbødige

(underskrift)

Kristian Knudsen har endnu ikke afklaret de begivenheder der gik forud for brevet, men mener at det kan sættes i forbindelse med den lynskade, der i 1915 ramte kirken og forvoldte temmelig stor skade på især tårnet.

Tilsyneladende har Hjerl Hansen tilbudt at betale for genopførelsen af spiret på kirkens tårn, dog som det oprindeligt havde set ud før skaden. Det har man i sognet ikke ønsket; man ville have et stejlere spir, nok af hensyn til problemer med vedligehold. Dog skal man nok heller ikke undervurdere det motiv, Hjerl Hansen kalder *‘at hvad vi vil, det vil vi’*.

Ligeledes ville han gerne have den gamle kirkedør opsat igen. Om det var som pynt i kirken eller som rigtig dør vides endnu ikke; den kom først op i kirken igen længe efter.

Er der nogen der kan bidrage med yderligere oplysninger om begivenhedsforløbet hører vi gerne fra jer.

Kurt Guldbæk

Simon “Vakker” Jacobsen.

Den glade mand på forsiden er Simon “Vakker” Jacobsen og den væsentligste grund til at vise billedet er hans milde åsyn.

Han er født i O.Feldborg d. 24/5 1842 som 5. barn i en søskendeflok på 7. I 1857 blev han konfirmeret i Vrou Kirke og i 1890 gift i Sahl Kirke med Petrine Marie Pedersdatter fra Bjert, født i Rødding. Da kaldes han husmand fra Vridsted.

Den 1/1 1891 bor de i Bjert, Sahl sogn, senere, i 1893 og 1895 befinder de sig på Bersholm Mark hvor han er “Gartner og Indsidder”.

Sidst i 1895 er de blevet husfolk på Sepstrup Mark og i 1901 bor de i Korsmosegård i Sepstrup. Det må være her han benævnes “Korsmose Kromand”, måske på grund af lidt smugkrodrift til at forstrække pengene med??

I 1919 benævnes han i Hvidbjerg kirkebog som husmand på Hvidbjerg Hede. Her dør han i 1933 i en alder af 90 år og begravnes i Hvidbjerg.

Hans kone Petrine Marie, født 30/5 1865, overlever ham til 1941, hun boede da i Skive. Også hun er begravet i Hvidbjerg.

Så vidt det kan ses af kirkebøgerne fik de 4 børn, 3 drenge (hvoraf den ene døde 6 måneder gammel) og 1 pige.

KG

Røverkulen ved Herrup

I juni havde vi en 'Gå, søg og sans'-tur til Herrup hvor vi bl.a. på turen ad stierne kom til den såkaldte "Røverkule" syd for Holstebro-Viborg landevejen.

I forbindelse med indvielsen af Vinderups nye hovedgade i 1985 skrev Leif Novrup om veje og fortalte bl.a.:

I afdøde arkivar P.K.Hofmansens arkiv finder vi også en beretning om en vej - nemlig vejen Holstebro - Viborg. Det følgende stammer herfra og fortæller om den berygtede strækning ved Herrup. Det er, som I ser, en helt anden historie.

"Vejen fra Holstebro til Viborg var i ældre tid ikke af de sikreste. Man kender "Røverkulen" herude ved landevejen og i 1683 nævnes "Røverstuegryde" ved Hølmkjær Krat. Det er nok ikke uden grund, at disse lokaliteter har fået sådanne slemme navne.

De var i alle tilfælde i hine tider ikke altid godt at bo i nærheden af det sted, hvor to større færdselsårer som Holstebro- Viborgvejen og Lovringvejen stødte sammen. Det måtte bønderne Peder Jensen og Chr. Iversen i Herrupgård bekende, da Torstenssons soldater i 1644 og 1645 gentagne gange drog denne vej.

I et tingsvidne fra slutningen af 1645 hedder det, at disse arme mænd mange gange i den forleden ufredstid blev overfalden af fjenderne, som der tog logemente og undertiden lå hos denne vej dage og nætter. De fattige folk blev drevet af deres gårde ud i marken, i kjær og moser, hvor de kunne fjæle sig i al hemmelighed, mens krigsfolkene tog deres korn i laden, deres heste og hopper i stalden med hvad anden fattig formue i husene var, som klæder og linned, ja selv vuggen, som de havde at lægge deres spæde barn i, borttog de. Tingsvidnet slutter med at meddele, at "der var en stor ynk og bedrøvelse med dem", og "at de ikke havde såmeget som at give et barn at bide på, da de kom i deres hus igen, og fjenden var afrejst".

Hvordan det gik med Herrupbønderne, da den svenske general Bötticher efter nattelejren ved Haderup den 2. oktober 1657 drog denne vej ad Holstebro til fortælles der intet om, men beboerne i Herrupgård har nok heller ikke under denne krig haft det for godt. I alle tilfælde siges der om Løvig efter freden 1660 at "tiden og stedet har givet årsag til stor armod, eftersom stedet ligger ved en landevej og et landpas".

Var der ikke fjendtlige krigsfolk på færde, kunne voldsfærd af tatere og natmandsfolk sprede rædsel nok. I 1717 skrev amtmanden over Lundenæs og Bøvling amter, hvortil egnen her hørte, at mange ukendte rejsende på denne strækning fandtes "på alfar veje og heder med drabsmærker,, og mange savnede først kom for dagens lys, når ravne og krager forrådte dem i kjær og moser.

I 1725 blev der oprettet et postkontor i Holstebro, og én gang om ugen foretog en postrytter turen frem og tilbage mellem Viborg og Holstebro. Når han lykkelig og vel havde passeret åen ved Hagebro fortsatte han fra Løvig ind gennem "Rønvaldsdal" mellem Røjbækgård og Hæk, og derfra videre over heden syd for Søndermøl-

le til Skank. Efter et ophold i Skank - man ved i alle tilfælde, at han i 1740 skulle aflægge brev til pastor Hans Giesten i Sevel - gik turen så op forbi Herrup og tværs over den store hede, indtil han igen stødte til landevejen mod Holstebro et stykke øst for Skave. Ved at følge denne rute undgik han således "Røverkulen" syd for Herrup, hvor overfaldsmænd nok kunne fjæle sig, men alligevel skete det, at det gik galt.

Da postrytteren Niels Jensen fra Holstebro om aftenen den 2. september 1764 var på vej gennem Rønvaldsdal, blev han her overfaldet af en ukendt mandsperson, som senere viste sig at være en mand ved navn Frederik Laulund, der samme dag havde været i Viftrup. Han var søn af en privilegeret gæstgiver i Store Arden ved Rold Skov, og når man hører dette, giver det måske et fingerpeg mod hans forbryderiske tilbøjeligheder. "Røverne fra Rold" omtaltes jo alle vegne. Som ung var han en tid skriverdreng på Rydhave, senere ridefoged på Sebberkloster ved Nibe og Høgholt i Vensyssel og meget andet under hele sin omflakkende tilværelse, indtil han altså endte 1764 som postrøver i Rønvaldsdal ved Hæk.

Efter en landsretsdom af 1765 blev han for sin forbrydelse hensat til arbejde på livstids i Københavns fæstning.

Så var overfaldsmanden "Røde Mikkell" dog mere heldig, da han en aften omkring midten af forrige århundrede på Heden mellem Herrup og Skave antastede postrytteren den bomstærke "Kræn Kjarhus" fra Haderup sogn, der havde været kyrasser i Horsens. Kræn Kjarhus tog ham simpelthen i nakken og slæbte ham ved siden af hesten til Skave Kro, hvor man først drak alle hans penge op og senere gennembankede ham, inden man lod ham løbe."

LN.

Stærk medicin.

Sommerudflugten gik i år til Gl. Estrup mellem Randers og Grenå.

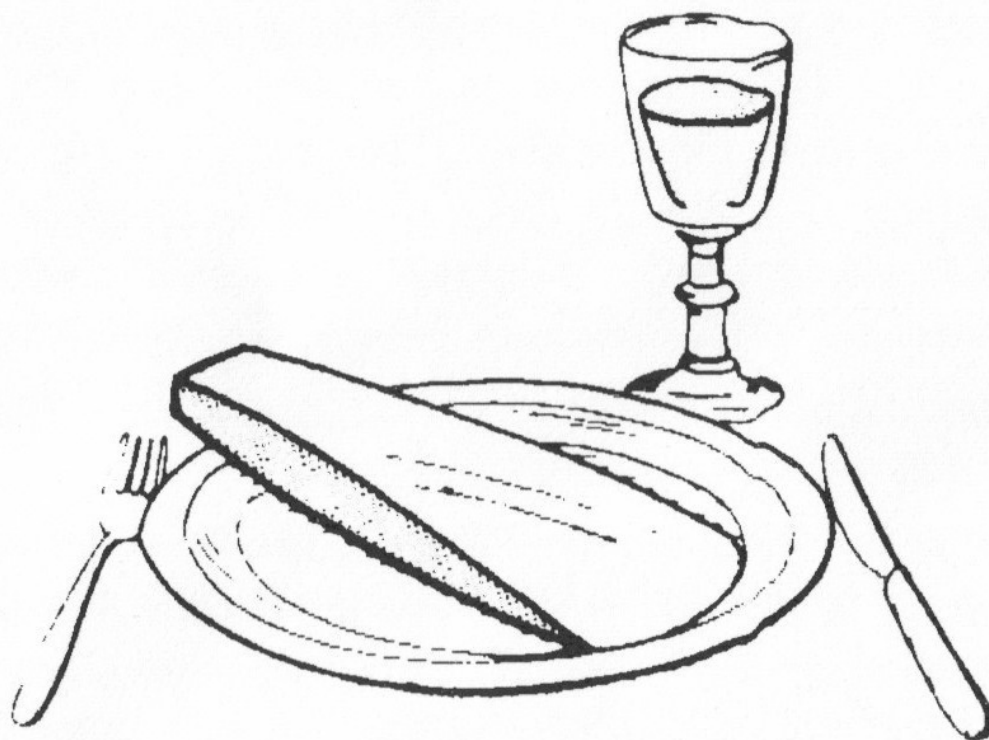
Undervejs passerede vi landsbyen Hammershøj hvis præst i 1807 afleverede sin indberetning til den nyoprettede Oldsagskommission.

Han indleder sin rapport med betragtninger om en visebog, han har i sin besiddelse, så følger noget om et mosefundet horn, og derefter -. Lad os give ordet til ham selv:

Af oldsager har siden ikke kunnet opspørges nogen, undtagen nogle stenøkser af adskillige farver fundne i høje; men da jeg vel kan vide, De er vel forsynet med lignende, vil jeg ej bebyrde posten og Dem med samme, især da det næsten kan blive en økonomisk spekulation at samle på og bruge stenknive og -økser nu, da et par knive koster 3 rigsdaler og en økse 6 à 7 rigsdaler.

En økse, udmærket både af sin skønhed og nytte. har jeg NB lånt af en kone i Hammershøj; den er af rød flint med nogle årer i, meget vel dannet og poleret til den hvasse ende, over 4 tommer bred og har været 1½ kvarter lang, næsten spids til enden, men rarere er den endnu af sin virkning; thi et stykke af denne sten, fint stødt og indtaget i koldt vand, er et probat middel mod hårdnakket kolik. Således fortalte den kone mig, som ejer samme - hun har prøvet det på hendes mand, som jeg så, der virkelig på et års tid var så elendig plaget af dette smertefulde tilfælde, at han, skønt ikkun nogle og tredive, ikke kunne tjene, men lå hjemme hos sin fattige kone og så ud som døden, så jeg aldrig havde tænkt, han kunne komme sig.

Hans kone, som så at alle andre midler hjalp intet, erindrede sig denne sten, som hun havde i sin kiste, og som hun tror vist og fast er en himmelfalden tordensten. Og som kommet fra himlen troede hun, at den ej alene måtte besidde den almindeligt indbildte kraft: at afværge tordenskade fra

det hus, hvor en tordensten gemmes, men også andre under-kræfter, omtrent som kællingen, der havde hørt og Lært dét af præsten, at kummer læger alle vore sygdomme. Hun prøvede at pulverisere et stykke af flintestenen, omtrent så stort som en æggeblomme, gav mand en denne drøje dosis ind på én gang, og fra den tid af kom han sig tydelig, så han nu igen kan tjene. Finder han undertiden anstød deraf, tager han til sit himmelfaldne pulver og finder straks lindring. Sagen er vis nok, men årsagen til virkningen uvis, enten det er de hvasse stumper af flintestenen (thi ret fint kan hun ikke få det, da hun har ingen morter, men ikkun støder det mellem to kampesten), der afæder visse ujævnheder i tarmene, eller det er den kalkagtige syre af stenen, der udretter det, var måske værd at undersøge, thi den blotte under-tro gør det ej - alene.

Kunne det ved flere forsøg bevises, at oldtidens pulveriserede flintøkser har denne velgørende kraft, ville det tillige være et uimodsigeligt bevis, at oldsagers granskning er ikke alene vigtig for historien, men også nyttig for den lidende menneskehed, og hvilket studium kan da være værdigere?

Skulle flere mærkelige oldsager forekomme mig, skal det med fornøjelse blive kommissionen tilmeldet af

I. Blicher

Fra SKALK nr. 5 1996